

SZELAĞ Z. 1993. *Epipactis microphylla* (Orchidaceae) w Polsce. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica* **38**(1): 331–332.

ZARZYCKI K. & SZELAĞ Z. 2006. Red list of the vascular plants of Poland. – W: Z. MIREK, K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. SZELAĞ (red.), Red list of plants and fungi in Poland, s. 11–20. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.

MACIEJ KOZAK (autor korespondencyjny), ul. Łużycka 51/153, 30-658 Kraków, Polska; e-mail: maciejkozak1@ilen.pl

KATARZYNA KOZŁOWSKA-KOZAK, ProGea Consulting, ul. Pachońskiego 9, 31-223 Kraków, Polska; e-mail: katarzyna.kozłowska2@gmail.com

ELŻBIETA JĘDRZEJCZAK, Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Kopernika 31, 31-501 Kraków, Polska; e-mail: elzbieta.jedrzejczak@doctoral.uj.edu.pl

KATARZYNA BAJOREK-ZYDRON, ProGea Consulting ul. Pachońskiego 9, 31-223 Kraków, Polska; e-mail: katarzyna.bajorek-zydron@progea.pl

Wpłynęło: 16.11.2016 r.; przyjęto do druku: 28.08.2017 r.

Nowe stanowisko *Orchis coriophora* (Orchidaceae) w dolinie Narwi pod Obyrte (Polska północno-wschodnia)

Orchis coriophora L. (storczyk cuchnący) jest gatunkiem europejskim, reprezentującym element łącznikowy śródziemnomorsko-środkowoeuropejski. Jego zasięg obejmuje niemal całą Europę, Kaukaz oraz Azję Mniejszą (MEUSEL i in. 1965; BERNACKI i in. 2014).

Na obszarze Polski został stwierdzony dotychczas na ponad 100 stanowiskach (ZAJĄC & ZAJĄC 2009; BERNACKI i in. 2014). W Polsce występowanie storczyka cuchnącego zostało potwierdzone jedynie w trzech miejscach, zlokalizowanych we wschodniej części kraju (BERNACKI i in. 2014). Zarówno w *Polskiej Czerwonej Księdze Roślin*, jak i według polskiej „czerwonej listy”, *Orchis coriophora* uznany został za gatunek zagrożony wyginięciem (BERNACKI i in. 2014 – kategoria CR; KAŹMIERCZAKOWA i in. 2016 – kategoria CR). Ponadto został umieszczony na europejskiej „czerwonej liście” roślin naczyniowych oraz na światowej liście gatunków zagrożonych IUCN (BERNACKI i in. 2014).

Na jedynych znanych stanowiskach w Polsce, storczyk cuchnący rośnie w trudnych do sklasyfikowania zbiorowiskach roślinnych, odznaczających się przejściowym charakterem. Pod Wizną został odnaleziony w płatach nawiązujących swoim charakterem do klasy *Molinio-Arrhenatheretea* (GŁOWACKI i in. 2004). W okolicach Kępy Rzeczyckiej *Orchis coriophora* został stwierdzony w fitocenozie pośredniej między ciepłolubną postacią zespołu *Arrhenatheretum elatioris* a murawą napiaskową ze związku *Vicio-Potentillion* z licznym udziałem gatunków muraw kserotermicznych (KRAWCZYK 2008). W okolicach Korczewa na ekstensywnie użytkowanym pastwisku gatunek zajmował ekoton między łąką świeżą a zmiennowilgotną (KALINOWSKI 2012).

W czerwcu 2013 r. zostało odnalezione nowe stanowisko *Orchis coriophora* na łące znajdującej się około 4 km od wsi Rozdziały w gminie Rząśnik, w powiecie wyszkowskim. W regionalizacji fizycznogeograficznej Polski (KONDRACKI 2001) teren ten znajduje się w mezoregionie Doliny Dolnej Narwi, w kwadracie ATPOL (ZAJĄC 1978) o sygnaturze EC68.

Orchis coriophora zajmuje stosunkowo pofałdowany teren powstały w wyniku dawnego oraz obecnego meandrowania Narwi. Występuje tutaj w rozproszeniu na powierzchni ok. 100 m², tworząc mniejsze grupy. Łącznie odnotowano 23 rośliny kwitnące i około 15 płonnych z liśćmi odziomkowymi. *Orchis coriophora* rośnie w około dwumetrowym pasie ekotonu pomiędzy łąką świeżą z klasy *Molinio-Arrhenatheretea* a psammofilną murawą z rzędu *Corynephorretalia canescentis*. Charakterystykę zbiorowiska przedstawiają dwa poniższe zdjęcia fitosocjologiczne (nazewnictwo roślin naczyniowych podano według MIRKA i in. 2002, nazewnictwo mszaków za OCHYRĄ i in. 2003).

Zdj. 1. Data: 25.06.2013. Powierzchnia zdjęcia 25 m². Pokrycie warstwy: C – 90%; D_m – 10%. C: *Fragaria viridis* 3, *Dianthus carthusianorum* 2, *Poa nemoralis* 2, *Veronica chamaedrys* 2, *Anthoxanthum odoratum* 1, *Filipendula vulgaris* 1, *Galium verum* 1, *Melandrium rubrum* 1, *Rhinanthus serotinus* 1, *Sedum acre* 1, *Trifolium pratense* 1, *Armeria maritima* ssp. *elongata* +, *Carex hirta* +, ***Orchis coriophora*** +, *Phleum phleoides* +, *Potentilla argentea* +, *Stellaria graminea* +, *Ranunculus* sp. r, *Rumex acetosella* r; D_m: *Brachythecium albicans* 1, *Plagiomnium* sp. 1.

Zdj. 2. Data: 25.06.2013. Powierzchnia zdjęcia 25 m². Pokrycie warstwy: C – 95%; D_m – 5%. C: *Galium verum* 2, *Filipendula vulgaris* 2, *Agrostis capillaris* 1, *Anthoxanthum odoratum* 1, *Bromus inermis* 1, *Danthonia decumbens* 1, *Dianthus carthusianorum* 1, *Hieracium pilosella* 1, *Poa nemoralis* 1, *Rhinanthus serotinus* 1, *Rumex acetosella* 1, *Sedum acre* 1, *Trifolium pratense* 1, *Veronica chamaedrys* 1, *Armeria maritima* ssp. *elongata* +, *Briza media* +, *Campanula patula* +, *Dianthus deltoides* +, ***Orchis coriophora*** r, *Plantago lanceolata* +, *Polygala vulgaris* +, *Ranunculus* sp. +, *Stellaria graminea* +, *Trifolium dubium* +, *Trifolium repens* +, *Veronica spicata* +, *Viola persicifolia* +; D_m: *Brachythecium albicans* 1.

Wydaje się, że w obecnej sytuacji (aktywna gospodarka łąkarska, wylewy Narwi) warunki siedliskowe są korzystne dla przetrwania *Orchis coriophora*. Stanowisko jest jednak zagrożone ze względu na niewielką liczebność populacji, która może łatwo zaniknąć na skutek trudnych do przewidzenia zdarzeń losowych. Inne istotne zagrożenie stanowi antropopresja, ponieważ odnalezione stanowisko może zostać zniszczone przez kolekcjonerów, tak jak ma to miejsce na stanowisku pod Wizną, gdzie zaobserwowano przypadki wykopywania *O. coriophora* (Torzewski dane npbl.).

Summary. A new locality of *Orchis coriophora* (Orchidaceae) in the Narew valley near Obryte (NE Poland). In June 2013 a new location of *Orchis coriophora* was found in the Obryte community (NE Poland), where this plant grew in an ecotone between meadow resembling the class *Molinio-Arrhenatheretea* and psammophilous grassland of the *Vicio-Potentillion* association. The population consists of approximately 50 vegetative individuals and 23 flowering ones. In view of the very small population size, the site is highly threatened.

LITERATURA

BERNACKI L., ADAMOWSKI W. & FIEDOR M. 2014. *Orchis coriophora* L., Storczyk cuchnący. – W: R. KAŻMIERCZAKOWA, K. ZARZYCKI & Z. MIREK (red.), Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. Wyd. 3, s. 774–776. Instytut Ochrony Przyrody, Polska Akademia Nauk, Kraków

- GŁOWACKI Z., GRUŻEWSKA T., GRUŻEWSKI M. & RACZUK J. 2004. Nowe stanowisko *Orchis coriophora* (*Orchidaceae*) w dolinie Narwi pod Wizną (południowo-wschodnia Polska). – *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **11**(2): 287–292.
- KALINOWSKI P. 2012. Rzadkie rośliny naczyniowe Podlasia Nadbużańskiego – cz. 1. Gatunki siedlisk murawowych, łąkowych i szuwarowych. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **19**(2): 361–377.
- KAŹMIERCZAKOWA R., BLOCH-ORŁOWSKA J., CELKA Z., CWENER A., DAJDOK Z., MICHALSKA-HEJDUK D., PAWLIKOWSKI P., SZCZĘŚNIAK E. & ZIARNEK K. 2016. Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych. s. 44. Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, Kraków.
- KONDRACKI J. 2001. *Geografia regionalna Polski*. s. 441. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- KRAWCZYK R. 2008. Nowe stanowisko storczyka cuchnącego *Orchis coriophora* L. w Kotlinie Sandomierskiej. – *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* **64**(3): 57–62.
- MEUSEL H., JÄGER E. J. & WEINERT E. 1965. *Vergleichende Chorologie der zentraleuropäischen Flora*. s. 583 + 258 mapy. Gustav Fisher Verlag, Jena.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland. A checklist. – W: Z. MIREK (red.), *Biodiversity of Poland*. **1**, s. 442. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- OCHYRA R., ŻARNOWIEC J. & BEDNAREK-OCHYRA H. 2003. Census catalogue of Polish mosses. – W: Z. MIREK (red.), *Biodiversity of Poland*. **3**, s. 372. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych Polski”. – *Wiadomości Botaniczne* **22**(3): 145–155.
- ZAJĄC M. & ZAJĄC A. 2009. Elementy geograficzne rodzimej flory Polski. s. 94. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

KAROL TORZEWSKI (autor korespondencyjny), *Katedra Ekologii, Biogeochemii i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Wrocławski, ul. Kanonia 6/8, 50-328 Wrocław, Polska; e-mail: karol.torzewski@uwr.edu.pl*

ALEKSANDRA KAZIENKO, *Katedra Ekologii, Biogeochemii i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Wrocławski, ul. Kanonia 6/8, 50-328 Wrocław, Polska; e-mail: aleksandra.kazienko@uwr.edu.pl*

HANNA ZACHARCZUK, *Kampinoski Park Narodowy, ul. Tetmajera 38, 05-080 Izabelin, Polska; e-mail: hannazacharczuk@wp.pl*

Wpłynęło: 03.07.2017 r.; przyjęto do druku: 20.11.2017 r.

Nowe stanowiska *Cliostomum griffithii* (Ramalinaceae) w Polsce północno-wschodniej

Cliostomum griffithii (Sm.) Coppins (jasenka Griffitha) reprezentuje stosunkowo nieliczną na niżu Polski grupę porostów, których rozmieszczenie determinowane jest przez czynniki makroklimatyczne. Gatunek ten ma szeroki zasięg występowania, obejmujący Europę, Amerykę Północną i Południową, północną Afrykę, Azję oraz Australazję (KANTVILAS & ELIX 1995; EKMAN 1997; DAVYDOV 2001; APTROOT 2002; KANTVILAS & FRYDAY